

Komentarji

seveltov "socializem" ograža blagostanje Amerike!

postoli "krepkega individualizma" v Ameriki se spet raz-
ja.

poseveltova vlada je predlo-
kongresu načrt za zgraditev
bratovanje srednje velike
ne za izdelovanje pisalnih
pultov, omar in stoličnih reči
štne urade. To tovarno mi-
zgradi v farmaki koloniji
poselnih delavcev, katero je
osnovala — poleg več dru-
gih kolonij — v Reedsvil-
Va. Idejo take tovarne je
Rooseveltova žena, ki je
humanistka in se zelo za-
za socialno vprašanje.

av za prav je vsa ta stvar
knostna. Tovarna ni zasno-
da bo konvencionalna s pri-
mami tovarnarji pohištva,
eč da bodo brezposelni de-
na dotični farmi imeli ne-
zaslužka. Tovarnarji to tu-
do oziroma bi lahko vedeli
ub temu so zagnali silen
niziran krik po deželi.

zume se, da ta krik je na-
zaradi principa. Če bodo
o pustili, da vlada gradi
tovarne, bo lahko nadalje-
in morda sploh ne bo ne-

bi bilo razumljivo, ampak
realisti in njih zagovorniki,
protestirajo proti temu kora-
ladu, kriče, da je to—socia-

demokratski senator Bailey
everne Karoline je dejal v
tu zadnji teden, da je že sit
seveltovega "socialističnega
prama" in čim prej se začne
proti temu programu, tem
je. To zdaj ponavljajo vsi
onci v Združenih državah,
retakajo kirokolidne solze
bogimi delavci, ki jih vla-
trine iz privatnih tovarn s
konkurenco".

demokratska večina, ki podpi-
seveltova vlada, nima
poguma in še manj resne
da bi zavrnila Burbonce
ni zaslužijo; faktično se ne
kako dolgo bo ta večina o-
večina. Zakaj? Zato, ker ne
svojem voditelju iz pre-
njanja, temveč le iz prijazno-
patronance, ki jo vlada de-
ihovim političnim pristašem.
Roosevelt s svojimi sveto-
ni vred ne dela tega iz kake-
radikalnega prepričanja, iz
ne opozicije proti privatne-
kapitalizmu, temveč iz istega
guma, iz katerega je ustanovil
A, CWA, PWA in vse ostale
organizacije svojega "new dea-

— v veri, da s tem pobije de-
tstvo.
Burbonci nazivajo vse, kar
ni vseč, socializem ali bolj-
zem. To dvoje smatrajo za
aj strašno grdega in eno-
no skušajo vse, čemur na-
putujejo, ogrditi s tem ime-
Ljudje, ki vedo, kaj socia-
ni pomeni, se smejejo Bur-
cem — toda koliko je takih
di v Združenih državah? Pre-
lo jih je. Na drugi strani je
ko več onih, ki se dajo pote-
in verjamejo vse, s čimer
farba burbonska propagan-

ilno so smešni.

Burbonci so spravili svoj go-
darski red na kant, pognali
milijone delavcev v brezpo-
nost in trpljenje, zaigrali so
ameriko in povzročili največjo
onomako krizo v zgodovini, a
imajo toliko predrznosti, da
binavčno in lažno oživljajo
oj crkneni "žilavi individual-

Ako ni to največja predrznost
propagandnega dela človeštva,
adaj ne vemo kaj je.

dem ubitih v izgredu na Kubi
Havana, 24. febr.—V ulični
iki med vojniki in dijaki, ki so
monstrirali proti vladi, je bi-
včeraj sedem oseb ubitih in
ranjenih v Santiagu. V me-
je bilo razglašeno obsedno
je in apan je bil odstavljen.

MEZDNA IZPLAČILA POLOVICO NORMALE

Večje aktivnosti pokazujejo le vojne industrije, vse druge životarijo

Washington. — (FP) — Po osmih mesecih "novega deala", v januarju, so bila mezdna izplačila še vedno pod normalo v primeri s 1926, kakor je razvidno iz indeksa delavskega departementa o stanju plač in uposlenosti.

V zadnjem januarju so znašala mezdna izplačila 49.4% in zaposlenost 69.3% od 1925, katero leto smatra delavski departement za normalno. Te številke so nižje kot v preteklem decembru, ko je bilo uposlenih pol milijona delavcev več kot v januarju, v glavnem radi božične trgovine.

Od lanskega januarja se je situacija vsekar nekoliko izboljšala. Uposlenost se je dvignila od 56% do prej omenjene indeksne številke — 69.3% — mezdna izplačila pa od 38% do 49%. Okrog dva milijona več delavcev je bilo uposlenih v privatnih industrijah ko pred letom, vendar pa pol milijona manj ko v lanskem juliju.

Poleg vojnih industrij izkazuje večje aktivnosti le industrije z železnino in za umetna gnojila. Glede zadnje je delavska tajnica rekla, da je to odsev večje kupne sile med farmarji. Industrije z železnino je stimulirala CWA, ki je pa pričela z "demobilizacijo", kar pomeni, da so bile te industrije oživljene le začasno in bodo s CWA vred prešle v mrtvilo.

Izredno aktivnost kažejo vojne industrije—znamenje, da se pripravljajo na svoj pohod jezdec apokalipse ali razdejavanja. Kemikalijaska industrija je obratovala 122% od normale, municijska 102%, umetne svile in stoličnih produktov, kar vse služi tudi za eksplozive, 190% in aeroplanska 250%. Slednja kaže večjo aktivnost tudi v slednjem naraščanju komercialne aviacije.

Večje mrtvilo vlada v oblačilni in "kapitalnih" industrijah. V januarju so znašala mezdna izplačila v oblačilni industriji 43% od normale, v jeklarski in železarski 40%, v strojni 41%, v tovarnah za lokomotive 11%, v železniških delavnicah 38%, v lesni 24% in 29% v kamnoseški, keramični (lončeni izdelki) in steklarski.

Pri javnih delih je PWA uposlevala 265,000 delavcev s \$14,000,000 tedenskih mezdnih izplačil. Pod CWA je delalo 3,800,000 delavcev, ki se pa zopet vračajo med brezposelne po 400,000 na teden in bo v aprilu vsa ta armada popolnoma odslovljena, CCC ali Rooseveltovih "gozdarjev" je 330,000, ki delajo po dolarju na dan.

Pohod brezposelnih v London

London, 25. febr.—Velika policijska armada je bila danes mobilizirana, ko se imajo vršiti velike demonstracije brezposelnih delavcev v Hyde Parku. Okrog 2000 "lačnih" je včeraj prikorakalo v London z dežele in tem so se pridružili londonški brezposelni. Najmanj 50,000 oseb se pričakuje pri demonstracijah.

Thomas in Hoan v Chicago

Chicago. — Jutri zvečer (v torek) bosta govorila na socialističnem shodu v Princess gledališču, 315 S. Clark St. Norman Thomas in milwauski župan Hoan. Nastopil bo tudi Leo Krzycki, predsednik eksekutive stranke. To je prvi shod čilaskih socialistov s tako prominentnimi govorniki, ki otvorijo kampanjo za ojačanje stranke.

Mussolinijev blok v srednji Evropi

Avstrijski monarhisti so zelo aktivni. Še eden socialist obošen na Dunaju

Dunaj, 25. febr.—Italijanski podtajnik zunanjih zadev Su-
vich, ki je bil zadnje dni v Bu-
dapešti, je spet obiskal Dunaj
in včeraj je tajno konferiral z
Dollfusom. Vest se širi, da
Mussolini organizira avstro-
ogrski blok, ki bo v vojaški ali-
janci z Italijo.

Druga vest se glasi, da je knez Starhemberg, glavar Heimwehra, aranžiral tajno konfe-
renco z bivšo avstrijsko cesari-
co Cito. Monarhisti v Avstriji
so vsak dan bolj aktivni.

Predsednik Miklas, katerega je civilna vojna zelo potrla, je baje zbolel.

Fašistični Heimwehr se mrzlično mobilizira proti nacijem. Večje število oboroženih fašistov se je včeraj odpeljalo proti bavarski meji.

Med tem je bil še eden socialist obošen na Dunaju in Dollfuss je razpustil nadaljnjih deset socialističnih organizacij.

Tehniki ustanovili svojo splošno unijo

Velika brezposelnost med inženirji in drugimi strokovnjaki

Pittsburgh. — (FP) — Na konferenci produkcijskih strokovnjakov, katere so se udeležili zastopniki iz New Yorka, Buffala, Clevelanda, Chicaga, Philadelphije in Pittsburgha, je bila ustanovljena nova narodna unija, Federacija arhitektov, inženirjev, kemikov in tehnikov.

Pismo so pa izrazili svoje misli strokovnjaki v Denverju, Salt Lake Cityju, Baltimoru in Bostonu, ki so urgirali delegate na ustanovitev splošne unije.

Nova unija je naglasila, da se unionizem izplača. Delavci, ki so organizirani, so dobili boljše pravilnike in tudi večje plače pri CWA kakor pa visoko kvalificirani tehniki, ki so brez unije. V vseh strokah sicer obstoje politične organizacije, ki se pa ne zanimajo za tako "maienkostna" vprašanja kot so plače in delovni pogoji. To prepustajo posameznikom. Zanimajo se bolj za tehnični napredek in opravljajo humanitarna dela—po možnosti pomagajo v revščino zabredlim članom.

In slednjih je veliko—toliko, da so odpovedale tudi blagajne teh organizacij. V nekaterih strokah, predvsem gradbenih strokovnjakov je od 70 do 90% brez dela. Velika brezposelnost je tudi med kemiki in tovarniškimi inženirji.

V mnogih krajih jih je CWA uposlila s plačo navadnih delavcev, kar je izzvalo proteste teh visoko kvalificiranih strok.

Nova unija je odobrila tudi zavarovanje proti brezposelnosti in za slučaj bolezni.

Nikaragviški rebelni vodja Sandino ubit

Managua, 24. febr.—Augusto Sandino, znani guerilski vodja, ki je pred tremi leti vodil vstajo proti ameriškim pomorskim četam v Nikaragvi in ki se je kasneje pomiril z vlado ter se posvetil mirnemu življenju v farmaki koloniji, je bil v četrtek ustreljen. Ubili so ga vojaški narodne garde zaradi nekega privatnega spora. Vlada je odredila obsedno stanje zaradi umora "narodnega junaka", ki je izzval veliko ogorčenje.

Krščanske cerkve v Nemčiji se morajo podvreči nacijem

Berlin, 24. febr.—Dr. Alfred Rosenberg, kulturni diktator, je dejal sinoči v radiu, da krščanske cerkve v Nemčiji bodo rešpektirane, toda podvreči se morajo nacijskim rasnim teorijam.

OBRESTI OD DOLGOV VSAKO LETO VEČJE

Obrestna piramida raste iz leta v leto. Nad pet milijard izplačanih lansko leto

New York — (FP) — Skozi zadnjih enajst let imajo lastniki zadolžnic nepretrgano in vsako leto bogatejšo žetev. Višek je dosegla lansko leto, ko so kuponostržici prešli okrog šest milijard, ne da bi pri tem prešli kapljico znoja.

Leta 1923 so obrestna izplačila znašala \$2,621,964,000, lansko leto pa \$4,585,663,000. Ker te številke, vzete iz New York Journal of Commerce, predstavljajo le okrog 70% vseh obrestnih izplačil v deželi, so faktična izplačila znašala v prvem slučaju okrog milijarde več, lansko leto okrog poldruge milijarde več ali približno šest milijard. Nad dve milijardi več ko pred enajstimi leti!

Rastejo iz leta v leto: v "dobrih" časih naredijo velik skok, v slabih pa manjšega. Nobeno leto ne izkazuje nazadovanja v obrestnih izplačilih, ampak vsako leto več in več.

V zadnjih štirih letih, ko so padla mezdna izplačila 60% in narodni dohodki 40%, so se obrestna izplačila, priročena od Journal of Commerce, zvišala od \$4,109,952,000 do \$4,585,663,000 ali nad 400 milijonov. Ker te številke predstavljajo le 70% skupnih izplačil, so se skupna obrestna izplačila faktično zvišala tekom krize za približno tri četrtine milijarde!

O izvajanju toliko naglašane potrebe o redistribuciji bogastva torej ni še nobenega sluha. Bogastvo se še vedno steka na kup razmeroma male skupine bogatinov ali neproduktivnih organizacij, ki so del kapitalizma in profitnega sistema. In dokler se bo to godilo, je vsako pričakovanje in govoricenje o novem dealu le varanje posameznikov in dežele.

300,000 delavcev CWA odslovljenih ta teden

Nadaljnjih 15,000 izgubi delo v Illinoisu

Washington, D. C.—Harry L. Hopkins, federalni upravitelj reliefnih in civilnih del, je odredil odslovlitev nadaljnjih 300,000 delavcev ta teden. V državi Illinoisu bo odslovljenih 15,000 ali več.

S tem bo skupno število delavcev CWA, ki so bili odslovljeni od 15. februarja, naraslo na 850,000. Minimalna mezdna teh delavcev je bila znižana na 30 centov na uro.

Podjetniki se bahajo z glodanjem

Sacramento, Cal.—"Če bi ne bilo te asociacije (Sacramento Restaurant Ass'n.), bi vi danes najbrž imeli 40-urni teden," piše organizacija nemarnim restaraterjem, katere urgira, naj poravnajo zaostali asement. Stavraterejem, katere urgira, naj ša asociacija takoj po proglasu predsednikovega uposlilitvenega dogovora, ki je določal 40 ur dela, stopila v akcijo in v 15 dneh delovnik zvišala na 48 in sedaj pa na 64 ur na teden", pravi pismo. Če bi bili delavci organizirani, bi se to ne bilo zgodilo.

Rusija vztraja, da ji Nemčija izroči tri Bolgare

Berlin, 24. febr.—Ruski poslanik je včeraj ponovno zahteval izročitev treh bolgarskih komunistov, ki so bili oproščeni v procesu proti požigu zbornice palače in katerim je sovjetska vlada podelila državljanstvo Sovjetske unije.

Bogastvo, ki ga je Dollfuss uropal delavcem na Dunaju

Francoski premier dobil diktatorsko oblasti

Policija obdolžena umora solicitorja Princa v Staviskijevem škandalu

Pariz, 24. febr.—Francoski parlament je s 368 glasovi proti 185 podelil premierju Doumergueju oblast, da zdravnevesti pro račun z dekreti. Njegova oblast, ki traja do 30. junija in zbornica odobri njegove dekrete šele v prihodnjem oktobru, je večja kot je bila oblast Poincareja v letu 1926. Nobena vlada tretje francoske republike še ni imela take oblasti v mirnem času; izjema je bila že v dobi svetovne vojne. Doumergue ima moč, da lahko razpiše davke in reducira plače ter pokojnine državnim uradnikom in uslužbencem.

Doumergue je dobil to oblast z grožnjo, če mu zbornica ne dovoli, kar zahteva, bo razpuščena in razpisane bodo nove volitve. Levice je zahtevala, naj se to zgodi in glasovala je proti vladi, toda center in desnica sta potegnili za vlado.

Senzacionalni umor državnega solicitorja Princa je še vedno predmet najburnejše diskusije v pariških listih. Levičarski tisk dolži policijo, predvsem tajno policijo "Surete Generale", da je izvršila ta umor v sporazumu s korumpiranimi visokimi krogi, ki so zapleteni v Staviskijev škandal. Sin umorjenega sodniškega uradnika, Raymond Prince, je včeraj obvestil javnost, da je njegov oče nosil s seboj v aktovi imenik vseh glavnih krivcev, ki so zapleteni v Staviskijev afero in ta imenik so morilci ukradli. Prince je bil zavljen iz Pariza z lažnjivo brzobjavko, da je njegova mati težko zbolela in med potjo je izginil. Njegovo razmesarjeno truplo so našli zadnjo sredo zjutraj na železniški progi pri Dijonu. Vlada je razpisala 100,000 frankov nagrade onemu, ki pokaže sled za morilci.

Antievikejski vodja prišel na vrsto

Columbus, O.—James Van Meter, vodja brezposelnih, ki je preprečil s svojo armado že nesto evikcij in je vsled tega pri policiji in hišnih posestnikih zapisan v črnih bukvah, je prišel te dni sam na vrsto.

Ko je prišel sodni uradnik s policijo, da ga izžene iz stanovanja radi neplačane stanarine, je našel polno stanovanje ljudi — 50 Van Meterjevih prijateljev v brezdelju, ki so čepeli, ležali in sedeli na slehernem kosu pohištva. Ker pohištva vsled tega niso mogli zmetati iz hiše, so Van Meterja aretirali radi nepostavnega vstopa!

Vojna med Hitlerjem in papežem

Berlin, 25. febr.—Odločilen konflikt med nacizmom in katolicizmom v Nemčiji je tukaj. Vsa pogajanja med Hitlerjem in papežem so se izjalovila. Gre za kontrolo katoliške mladine v Nemčiji in cerkev noče dati Hitlerjevemu režimu popolne kontrole.

Položaj se nekoliko izboljšal v Clevelandu

Cleveland. — V januarju se je položaj v 100 kovinskih in avstlnih tovarnah nekoliko izboljšal, prvi poročilo trgovske zbornice. Uposlenost je dosegla 86.9% v primeri z januarjem leta 1921. Povprečna najemna plača na uro je znašala 41.8 centov, namreč v 74 tovarnah. Od zadnjega junija so se življenjske potrebnosti zvišale 3.9%.

Ekonomske in socialne ustanove, skladi in zavodi, ki so jih vodili dunajski socialisti, so bili največji v centralni in zapadni Evropi

Dunaj, 24. febr.—Kaj so dunajski delavci izgubili, ko je Dollfussov fašistični puč s silovo silo strmoljavil socialistično upravo Dunaja, je razvidno iz sledečih podatkov:

Dunajska socialistična občina je posedovala 35% vseh zemljišč in 10% vseh stanovanj v mestu. Posedovala in vodila je plinarstvo, elektrarno, vodovod, sistem ulične železnice, podzemsko železnico, avtobuse, klavnico, javna kopališča, centralno pokopališče, pivovarno, pekarijo, departamentno prodajalnico, več kinogledališč in občinsko oglaševalno agencijo.

Uposlevala je 54,000 nameščencev, valed česar je bila največji delodajalec v srednji Evropi. Njeni prihranki v mestni hranilnici so znašali čez 70 milijonov dolarjev. V letih 1923 do 1929 je izdala 110 milijonov dolarjev za gradnjo stanovanj in druga javna podvzeta. Letno je izterjala 25 milijonov dolarjev v davkih za kritje svojih stroškov.

Med drugimi podvzetji in zavodi je posedovala in obratovala 29 javnih igrališč, dvanajst drsalnic, 22 kopališč za otroke, 25 domov za osirotele otroke, 305 otroških vrtcev, 32 velikih pralnic, 351 občinskih vrtov, bolnišnico za tuberkulozne s 2000 posteljami, 15 zobozdravilnih klinik in 919 šol.

Zgradila je in oskrbovala 64 kolosalnih stanovanjskih hiš za revne delavce, v katerih je čez 60,000 stanovanj. Te hiše so stale občino čez 80 milijonov dolarjev. Poleg tega je zgradila 5000 vzornih hiš za posamezne družine. Letno je potrošila 15 milijonov dolarjev za socialno blaginjo in 12 milijonov za izobrazbo.

Zgradila in posedovala je mestni stadion, v katerem je prostora za 60,000 oseb in bolnišnico za bolnike na raku; v tej bolnišnici je bilo pet gramov radija za bolnike — največja količina v katerikoli bolnišnici v Evropi.

Uposlevala je 6000 blaginjskih nameščencev, 11,000 učiteljev. Vsako leto je poslala 30,000 delavcev na proste počitnice na deželi, oskrbela 11,500 nosečih žensk s prosti postrežbo, dala 240,000 šolskim otrokom prosto zdravniško preiskavo in v svojih brezplačnih šolah je pomagala letno 23,000 osebam do obrtnih poklicev.

Vsa ta služba in postrežba dunajskemu delavstvu je zdaj končana.

Federalni komisar, ki se je po lastil dunajske občine na odlok Dollfussove vlade in bo diktiral upravljanje mesta, je sicer naznanil, da zavodi ostanejo, karžni so, toda prednost v njih bodo imeli — člani Heimwehra in Dollfussove "domovinske fronte". Stanovalci v komunalnih hišah, ki so ostale neporušene, so že bili obveščeni, da morajo stopiti v Dollfussovo organizacijo ali pa zapustiti stanovanja.

Dollfussov komisar je odslovil vse socialistične nameščence in jih zamenjal z heimwehroci. Prevzel je tudi socialistične kulturne, telovadne in podporne organizacije, zadrage itd. in zaplenil njihove blagajne. Zaplenjeni so vsi skladi socialističnih klubov in tudi vloge posameznih delavcev. To pomeni, da so delavci v službi socialistične občine izgubili službe in imetja.

Kaj se bo zgodilo z ujetimi socialisti, ki so v zaporu — teh je samo na Dunaju čez 3000 — se ne ve. Najbrž bodo poslani v koncentracijska taborišča.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene
National Benefit Society

Memorandum: za Združeno državo (levo) 50 centov, v Kanadi \$0.50 na leto, \$2.00 na leto, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cincinatti \$0.75 na leto, \$2.75 na leto, \$2.00 za četrt leta; za London \$0.50.
Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$0.50 per year, Chicago and Cincinatti \$0.75 per year, foreign countries \$0.50 per year.

Čena oglaševanja po dogovoru. — Skupaj za vse članke.
Advertising rates on agreement. — Manuscripts will not be returned.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
1607-69 St. Lawrence Ave., Chicago, Illinois
MEMBER OF THE FEDERATED PRESS.

138

Domač drobiž

Osumljenec aretiran

Pueblo, Colo. — Tu je bilo aretiranih več oseb, ki so osumljene umora ženske Edith Noland, katere je bila ustreljena pred vrati svojega stanovanja. Med aretiranimi osumljenci je tudi rojak Louis Papež, doma iz Suhe Krajine. Do zdaj še niso mogli nikomur dokazati krivde.

Deveta izdaja Adamičeve knjige

New York. — V treh tednih, ko je izšla knjiga "The Native's Return", delo našega rojaka Louisa Adamiča, je že doživela deveto izdajo. Knjiga je vsak teden po vseh večjih mestih Amerike v seznamu najboljših prodajanih knjig. Povprečno se je prodaja dnevno 1500 izvodov. Laskave ocene še vedno prihajajo v vseh večjih revijah in časopisih.

Brunschmid je aktiven

Jump River, Wis. — Naš rojak William Brunschmid, farmar v tukajšnji okolici in star član SNPJ, je zelo aktiven v farmarskih organizacijah in kot direktor reliefa za farmarje, ki so bili lani prizadeti po suši. Krepko se poganja pred okrajnimi oblastmi za obubožane farmarje in plaše socialistične članke v lokalnem listu "The Taylor County Star News".

Preprečen samomor

Cleveland. — Pred nekaj dnevi si je hotel rojak Robert Kunstelj, star 60 let, končati bedno življenje s plinom. Ko pa je odprl plin v kopalni sobi, je po naključju užgal s čevljev na tleh ležečo vžgalico in sledila je eksplozija plina, ki je Kunstelja nekoliko opekla, toda ne nevarno. Odvedli so ga v bolnišnico.

Nesreča je bila samomor?

Cleveland. — Poročali smo že o nesrečni smrti rojaka Johna Puncoha, ki so ga našli v garaži zadušena s plinom. Mrtiški oglednik je pa zdaj mnenja, da se je Puncoh najbrž sam usmrtil, ko je bil zapleten v avto nesrečo. Nekaj dni prej je namreč povozil rojaka Johna Jagra, ki se zdaj nahaja v bolnišnici.

Novi grobovi

Chicago. — Umrl je John Verbičar, star 70 let in doma iz Gribelj pri Podzemlju v Beli Krajini. V Ameriki je bil 45 let in zapuščal ženo, dva sinova in dve hčerki. — Umrla je Mary Gerdo, stara 66 let. Zapuščala moža, tri sinove in hčer.

Colorado Springs, Colo. — Tu je umrla Ivana Kastelic, roj. Perko, stara 36 let in doma iz Breznovega dola pri Ambrusu na Dolenjskem. Zapuščala moža in sedem nedoraslih otrok.

Cleveland. — Umrl je John Kuntelj, star 60 let in doma iz Zvirca pri Hinjah. V Ameriki je bil 27 let in zapuščal omoženo hčer. Bil je član društva št. 173 SNPJ.

Nov grob v starem kraju

Cleveland. — Mary Orehovec in njena sestra Elizabetha Valenčič sta bili obveščeni o smrti svoje matere Jere Perko v Zuzemberku. Stara je bila 68 let.

Pekarne se ne bodo podale brez boja

San Francisco. — Lastniki 28 pekarn so naznanili, da se gre arbitrajski odbor, ki je pekom in razvažalцем kruha priznal zvišanje plač in s tem odvrnil napovedano stavko, lahko solit. Odklanjajo tudi petdnevnik, pripravljeni so pa reducirati delovnik z 48 na 45 ur na teden. Sedaj izgleda, da je stavka neizogibna.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beleške iz raznih krajev

Dva načrta glede banke

Cleveland, O. — Dne 14. feb. se je vršilo zborovanje vlagateljev slovenske banke North American Trust Co. Navzočih je bilo krog 650 vlagateljev, moških in žensk. Predsedoval je Louis Kaferle, predsednik odbora vlagateljev, za podpredsednika pa je bil Jos. Skuk in zapisnik je vodil Steve Pirnat.

Sprva je kazalo, da bo zborovanje nemirno, pa se je kmalu ljudstvo pomirilo in zborovanje je pričelo. Svoje poročilo je podal vlagateljski odbor. Najbolj zanimivo poročilo je dal predsednik Kaferle. Omenil je tudi načrt za reorganiziranje banke, ki ga je objavilo bančno vodstvo brez vednosti odbora vlagateljev. Načrt štiti v prvi vrsti vodstvo, direktorje in delničarje banke, ne pa vlagateljev. Odbor pa je izdelal svoj načrt za reorganiziranje banke, ki bi štiti tudi vlagatelje. Ta načrt je bil soglasno sprejet.

Izvoljen je bil odbor treh oz. štirih mož, ki ima nalogo, da gre s tem načrtom naprej, to je, da ga skuša pri odgovornih funkcionarjih uveljaviti. V tem odboru so Joseph Siekovich, Steve Pirnat, Frank Opaskar ml. in Louis Kaferle. Stari odbor vlagateljev ostane.

Načrt odbora predvideva predvsem, da pri reorganiziranju nove banke ne more biti izvoljen v odbor ali vodstvo banke nobeden izmed starih odbornikov ali staršev vodstva, tako tudi ne kdor dolguje stari ali reorganizirani banki. Ena nadaljnjih točk pove, da se drži odgovornim vse stare delničarje, dokler ne dobijo vlagatelji vseh svojih vlog ali vsega svojega denarja (ne samo pet let, kot predvideva načrt bančnega vodstva). Poleg teh je še par drugih važnih točk v tem načrtu, ki so v korist vlagateljem.

Sklenjeno je tudi bilo, da nihče od vlagateljev ne podpisuje reorganizacijskega načrta, dokler se itelega ne spremeni v toliko, da bo v soglasju z dodatki, ki so bili sprejeti na seji vlagateljev. Pri tem naj omenim, da niti na tem ne na prejšnjih dveh sestankih ni bilo nobenega direktorja ali člana bančnega vodstva navzočega. Kaj to pomeni? Bojazn in priznanje krivde.

Oni trdijo, posebno Tone Grdina, da so vsi direktorji in tako tudi vodstvo banke s predsednikom drjem. Seliškarjem vred nedolžni in pošteno možje. Če je tako, zakaj se jim je treba skrivati? Zakaj ne pridejo na sestanek in povedo iz oči v oči kaj in kako je stvar stala, kako stoji sedaj in kako naj se reši vlagateljski denar. Skrivanje po mišje ni dobro. Tudi pisanje, s katerim hvale in vleče iz blata vodstvo banke Tone Grdina, jih ne očisti. Z ljudskim denarjem so preveč brezbržno gospodarili in se pri tem še prav ošabno obnašali, ne vsi, ampak večina.

Grdina tudi piše, da je veliko pri tem krivo politično in versko nasprotje med nami. No, in kdo ga je bolj netil, če ne on, ko je romal kot predsednik KSKJ po vseh slovenskih naselbinah v Ameriki in obdržaval shode, na katerih je rentičil proti naprednim strujam, brezvercem, socialistom in svobodomislecem, pa proti SNPJ in njenemu gl. odboru! Ej, to še ni pozabljeno. Tudi še ni pozabljeno, kako je udrihal vaš kolega L. P. v svojem listu. Ali ni to hujškanje ljudi enega prepričanja proti drugemu? In še več takih primerov je. Treba pogledati malo tudi pred svoj prag in tam najprej očistiti. Kaj pa pri slovenski banki, ali niso bili pristranski? Da, in še do skrajnosti pristranski so bili. Če tega Tone Grdina ne ve, vem pa jaz in več drugih rojakov, ki smo imeli z njimi opraviti. Pa naj zadostuje o tem.

Zima je zadnje čase malo popustila, je pa še vseeno dovolj mrzlo. Zadnja moja kritika v Prosveti o narodnem trgovskem klubu, ki sem jo povzel po kritiki rojaka Candona iz Enakopravnosti, je vzbudila precej pozornosti in tudi jeze. Dotična kritika, razen besed o dvorani, je bila na mestu in je šla mar samo temu trgovskemu klubu, ne pa splošno ysem trgovcem,

kakor so nekateri hoteli in so zavili. Od celega kluba je približno pet trgovcev, ki so kdaj pomagali in dali oglašje za našo napredno stvar, velika večina pa da za našo napredno stvar malo ali pa nič.

Anton Jankovich.

Zanimive lokalne novice

Sharon-Farrell, Pa. — Tukajšnje delavske razmere so še vedno slabe. A. S. & T. P. Co. obratuje po tri dni v tednu in pri tej družbi je zaposlenih največ Slovencev. Nastopila je prava zima s snegom, tako da je imel sv. Matija dovolj dela dne 24. feb., ko je "led razbijal".

Leto 1934 se mi zdi že takoj v pričetku nesrečno in nezdravo. Prizadetih je precej članov društva 262 SNPJ in razne bolezni ter operacije smo že imeli. Joe Cimperman je v postelji že preko dva meseca, ker ga trpinči revmatizem. Josephine Kramar je bila operirana na slepiču. Anton Zidanšek se je podvrnil operaciji na nogi. Niek Motak — operiran za kilo; Frances Cimperman — operacija na slepiču; Manda Tošec — zvinjeno nogo; Joe Godina — boleha že več mesecev, zdravniki pa še niso dognali značaja bolezni. Navedeni so vsi člani imenovanega društva.

Na drugem mestu bi pa lahko rekel, da je leto 1934 srečno in veselo, kajti dne 27. januarja se je vršila zabava tukajšnjega pevskega zbora in vse je bilo zadovoljno in veselo. Posebno priznanje gre Giradčanom za obilen poset. — Dne 3. feb. se je vršila svatba Franka Durmisa in Mary Garm na domu nevestinih staršev. In lahko si mislite, kako je prijetno sedeti na ženitovanju pri obloženi mizi, kar pač niso mačje solze. Jedli in pili smo in se vrteli, le hiša je bila premahna, kajti čim se je noč nagibala k jutru, toliko večji dren je bil. Ko je posvetilo solnce s svojimi žarki, smo se poslovili z zadržilom na prigovarjanje, da se popoldne spet vidimo in nadaljnjemu z rajanjem. Ob 2. pop. me je žena poklicala, pa se mi je zdelo še prezgodaj in sem zadržal na gugalniku. Zvečer sem šel nazaj na ženitovanje. "da se klin s klinom zbije". Se vedno so rajali, meni pa ni šlo in sem se kmalu vrnil — v posteljo. Iskrena zahvala za izkazano gostoljubnost, novoporočenčema (oba sta člana SNPJ) pa obilo sreče in zadovoljstva v zakonskem stanu!

Dne 12. feb. se je poročil Anton Bilek (ime neveste mi ni znano). Obilo sreče. — Oglasila se je tudi storklja, ki je 9. feb. pustila zakonski dvojici Franku in Antoniji Kramar krepko hčerko. Čestitam in želim obilo zdravja!

Na 10. feb. je naše pevsko društvo Slavec gostovalo v W. Aliquippi, Pa., na koncertu tam-

kajšnjega hrvatskega pevskega društva Jadran. Sli smo vzlic hudemu mrazu. Pet pevskih zborov se je udeležilo koncerta: Jadran, arbski zbor Tuška gora, hrvatski zbor Javor iz Pittsburgha, slovenski zbor Slavec in hrvatski zbor Rodoljub iz Johnstowna. Vsi ti zbori so sodelovali pri koncertu in popevali smo ko slavski, najlepše pa zbor Rodoljub. Dvorana je bila polna občinstva. Med navzočimi je bilo tudi nekaj Slovencev; sestra sem se s tremi. Rojaka Smrekarja sem videl tik pred začetkom programa in sem mislil, da se bova še videla, toda po končanem programu in večerji v spodnjih prostorih, nisem opazil več nobenega Slovencev v zgornjih prostorih.

Predno smo se vrnili, sem "predlagal", da se ustavimo tudi v Slovenskem domu. To je bilo krog 1:30 zjutraj. Bilo je prepozno, ker je že vse dremalo, le velik policijski pes nas je pozdravil. Posedli smo v tri avte in se odpeljali proti domu. Prišedši domov dne 11. feb. smo se udeležili v Farrellu koncerta hrvatskega tamburaškega društva, za to uslugo pa bo njihov orkester igral na koncertu našega pevskega zbora Slavec, ki se bi po prvotnih načrtih imel vršiti dne 14. aprila, pa je bil prestavljen na 28. aprila, ker se bo lažje udeležilo našega koncerta več pevskih društev. Ta dan bo nekak praznik. Na Slovenskem domu bo vihrala zastava in pet ali več zborov bo sodelovalo na koncertu. Podrobnosti sledijo.

Tukajšnja in okoliška društva in klube prosimo, da ne prirejajo dne 28. aprila veselice, kar bi škodovalo vsem prizadetim. Starši, dajte svoje sinove in hčere k pevskeму zboru in tudi sami-pristopite, za kar vam gotovo ne bo žal.

Anton Valentinčič.

Po prijateljih ...

Racine, Wis. — Upam, da mi uredništvo ne bo odrekalo malo prostora v Prosveti, posebno še zato, ker iz naše naselbine so redki dopisi. Ne vem kakaj? Morda zato, ker v drugih dopisih čitami o raznih veselicah od tu in tam, pri nas je pa vedno vse tiho in mrtvo. Pri nas je menda največja kriza. Ne poznamo ne pustne ne postne zabave. Sedaj smo v postnem času, dasi nismo vedeli kdaj je bil pust. Upajmo na boljše čase, tako da bomo vedeli za spremembe kole-darskih napovedi.

V našem dičnem mestu Racine je z delavci ko drugod. Pri CWA delajo samo prijatelji njenih uradnikov. Kdor ni njihov prijatelj, ga odslavlajo, z izgovorom, da ni ameriški državljan. Toda, kdor je njihov prijatelj, dela naprej vseeno, če je državljani ali ne.

Želim, da ta kratek dopis zagleda beli dan, četudi ni nič posebnega v njem, največ zato, da ne bodo mislili rojaki v drugih naselbinah, da ni tukaj nobenega Slovence.

Članica društva 68.

Zadnji izgredi v Parizu: policija vodi aretiranega in ranjenega demonstranta.

Aktivnosti kluba št. 11 JSZ

Bridgeport, O. — Dogodki na Dunaju, kjer so Dollfusovi fašisti s topovi rušili delavska stanovanja in pobijali socialiste, so svarilo, da je treba iti na delo in organizirati vse delavce v stranki. Dollfuss se smatra za dobrega kristjana, toda njegovi vojaši in policija so ubili na stotine najbolj aktivnih delavcev na svetu. Ne ubijaj, se glasi božja zapoved, toda avstrijski krvnik se ni prav nič oziral na to zapoved pri navalu na socialistično trdnjavo na Dunaju.

Ubijali bodo tudi v tej deželi, ako se delavci ne združijo in organizirajo v socialistični stranki. Dolžnost vsakega delavca je, da postane član te stranke, ki se bori za interese vsega delavstva.

Klub št. 11 JSZ je precej aktiven zadnje mesece. Seje so dobro obiskane in po sejah tega kluba se vrše seje okrajne soc. organizacije, na katere prihajajo tudi sodrugi, ki so bili aktivni v socialističnem gibanju pod pokojnim Debson. Čul sem, da bo imel klub št. 11 priredbo na 12. maja in skušali bodo dobiti kot govornika Joška Ovna iz Chicago. Kdor je že slišal našo druga Ovna, bo nedvomno prišel na prireditev, da ga ponovno sliši. O tem bodo najbrž poročali tudi drugi, a jaz sem prepričan, da bo na 12. maja največji shod v zgodovini te naselbine, ako bo sodrug Oven nastopil kot govornik.

Poročajo mi, da bo dne 29. aprila konferenca soc. klubov in črčtev Prosvetne matice ter veselica in proslava 1. maja v korist kluba št. 9 in konferenca na 28. aprila v Power Pointu, O. Kdor pozna sodruga v Power Pointu, mora priznati, da so zelo delavni in aktivni. Pričakuje-mo torej velike udeležbe od blizu in daleč, ker bo to prva konferenca v naselbini. Imeli bodo program in druge stvari in o tem bodo najbrž sami poročali.

Knjigo "Veliko mravljišče" z veseljem čitamo. Lahko smo ponosni na Ivana Molka, ki je knjigo spisal. Komur je zgodovina slovenskega delavstva v Ameriki znana, takoj spozna Praška in druge karakterje, ki jih avtor opisuje. — Poročevalce.

Adamičovo delo

Los Angeles, Calif. — Tukajšnje naše pevsko in dramsko društvo "Zarja" se je odločilo, da naroči deset izvodov največje-še knjige znamenitega slov.-amer. pisatelja Louisa Adamiča "The Native's Return," ki jih namerava razpečati med svojimi člani in prijatelji.

Naše občinstvo, tako slovensko kakor i ostalo jugoslovansko, se je vedno drage volje odzivalo, ko so nas v prošlosti od prilike do prilike posečali razni naši umetniki, pevci, slikarji in drugi, ki so prihajali gostovat v to deželo iz starega kraja. Prirejali so tu koncerte, predavanja, razstave, in običajno želi vsestranske uspehe in priznanja. Vse to je seveda bilo v onih "starih, dobrih časih," ki jih danes ni več, zakar so tudi v veliki meri ponehali omenjeni obiski. Naravno — kruh najprej, potem šele zabava!

Pri vsem tem opazovalca nekako čudno iznenadi dejstvo, ko pregleduje v naših listih našo slovensko institucijo — "Glasove iz naselbin" ali kakršenkoli naj je že naslov zadevne kolone —, pa opazi tam vkljub vsej neoprečni gospodarski depresiji še vedno nešteto novic o vsakovrstnih priredbah, domačih zabavah, javnih veselicah, surpriše parti-jih itd., ki so običajno še danes vsedobro obiskane! Ljudstvo pač menda išče pozabljenja in razvedrila v težki mori, ki nas še vedno jaše in tlačita v alkoholu, oni v plesu, kdo drugi v igri ali petju, nekateri v listu ali pa v knjigi. Žal, da je ta zadnja skupina najmanjša med vsemi!

Knjiga, ki sem jo prej omenil, mora biti vsekakor vredna i časa i denarja, ki ju stane, za nas, priseljence, in za naše hčere in sinove brez dvoma še v mnogo večji meri kakor pa za tu rojene stare in pristne — ali kakor bi jim že človek rekel — Američane, ki je niti sami ne morejo pre-hvaliti. Čitali ste že sami v listih njihove laskave ocene, ni mi treba, da bi jih še znova tu ponavljal. Kolikokrat vas vpraša vaš otrok, vaš sosed ali vaš prijatelj to ali ono o starem kra-

ju, o vaši nekdanji domovini, jim pri najboljši volji ne morete dati povojnega odgovora; kolikokrat bi tudi sami radi kaj natančneje vedeli o današnjih razmerah v Sloveniji. Hrvatski, Srbi, Srbi, Srbi, Macedoniji, o kraji-ljudeh, verah, ljudskih težavah, politiki, gospodarstvu, zgodovini itd. onih krajev, ki so vam znani in neznani obenem, a ga ni ki bi vam mogel stvari pravilno raztolmačiti.

Večino tega košljivega, vendar informativnega dela vam bo opravila na poljuden in razumljiv, zabaven, obenem pa učen način Adamičeva knjiga "The Native's Return." S to da se odredite eni sami veseli-hopsasa in tralala, ki je vedno in vedno isti —, ali pa da pustite svojo "Lizi!" — če jo še imate — za eno nedeljo pri miru v gara-ži, vam bo omogočeno čtivo, ki bo povrnilo vam ter vaši družini še v veliko večji meri zabavo, se ji boste samo enkrat odredili. In tudi svojemu prijatelju, morda sedi že dolgo doma brez dela pa si zato nikakor ne more pritrpati dveh dolarjev za knjigo, boste z njo lahko postregli. In sosedu Američanu, ki se ponosno trka na prsa in vas zida s stari krajem — tudi za njega bo marsikaj v knjigi! Pri-ni, za kakršno kupite knjigo, satej sam, kot vam je znano, nič ne zaslužijo, edina usluga, mu jo s tem storite, je pač da mu na ta način izkažete vaše svoje zanimanje za njegovo satejsko udejstvovanje in in tako zagotovite nekakšno mor-no oporo za njegovo kasnej-stvarjanje. J. Z. List.

Odgovor na dupise

Cleveland, O. — Bratoma Kravanji in Louisu Pavliniču ter nečlanu Antonu Selaku iz rarda, O., moram čestitati v z-nzi z dopisi, ki so jih objavili Prosveti in kateri se nanašajo na mojo osebo. Ideja se je ro-la v Girardu, nakar je potovila v Bridgeport, O., od tu v Cle-land in dalje v Bellaire, O. Va je nekaj dodal k znameniti-rokopisu in jaz se radi tega la-jim, da bo to škodovalo pro-janju drugih rokopisov. To morda povzročilo, da bodo l-dje iz tega napravili svoje ključke.

Tistim, ki že hočejo rabiti k-divo, sugestiram, naj tudi nek-zgrade. To je moj nasvet l-dem, ki zabavljajo. Oseba, ki ma napravi malo ali nič vredn-ga, je navadno njostrujsi kri-drugoga, ki skuša izvršiti ka-stvar. Kritiki je človek, ki skuša izvršiti dela in žanje u-spehe. Dopisnikom, ki me k-tizirajo, svetujem, naj čita-mojo angleško kolono v Prosv-ti. — John "Lindy" Lokar, 616

Zidanšek na poti okrevanja

Naš potovalni zastopnik A-ton Zidanšek nam sporoča, da se mu dobro počuti in da se bo kmalu vrnil v domovino. Vse to je seveda bilo v onih "starih, dobrih časih," ki jih danes ni več, zakar so tudi v veliki meri ponehali omenjeni obiski. Naravno — kruh najprej, potem šele zabava!

Pri vsem tem opazovalca nekako čudno iznenadi dejstvo, ko pregleduje v naših listih našo slovensko institucijo — "Glasove iz naselbin" ali kakršenkoli naj je že naslov zadevne kolone —, pa opazi tam vkljub vsej neoprečni gospodarski depresiji še vedno nešteto novic o vsakovrstnih priredbah, domačih zabavah, javnih veselicah, surpriše parti-jih itd., ki so običajno še danes vsedobro obiskane! Ljudstvo pač menda išče pozabljenja in razvedrila v težki mori, ki nas še vedno jaše in tlačita v alkoholu, oni v plesu, kdo drugi v igri ali petju, nekateri v listu ali pa v knjigi. Žal, da je ta zadnja skupina najmanjša med vsemi!

Knjiga, ki sem jo prej omenil, mora biti vsekakor vredna i časa i denarja, ki ju stane, za nas, priseljence, in za naše hčere in sinove brez dvoma še v mnogo večji meri kakor pa za tu rojene stare in pristne — ali kakor bi jim že človek rekel — Američane, ki je niti sami ne morejo pre-hvaliti. Čitali ste že sami v listih njihove laskave ocene, ni mi treba, da bi jih še znova tu ponavljal. Kolikokrat vas vpraša vaš otrok, vaš sosed ali vaš prijatelj to ali ono o starem kra-

Najzanimivejša pri tem je ja-va poslovođa neke velike o-stilnice, ki je rekel, da stane de-ščenje ene obleke le devet cen-tink centa. To je povedal v za-vor nižjim cenam velikih čis-tilnic, proti katerim rebelirajo ti čistilci in njih delavci.

Louis Adamič

SMEH V DŽUNGLI

AVTORIOGRAFIJA AMERIŠKEGA PRISILJENCA
Poslovenil Stanko Leben

Telefoniral sem Štefanu v Marco Polo. Prosil me je, naj pridem v hotel, da bi skupaj obedovala.

Zelo se je spremenil. Sedaj mu je bilo trideset let; bil je temnega obraza in v potezah, postavi in drži na las podoben Napoleonu. Majhen pramen las se mu je krivil preko čela. Kadar je stal, je imel navado, da je desno zatikal med dva gumba na telovniku. Ko sem stopil v sobo, se nisem mogel premagati, da bi se mu ne bil zasmeljal. Tudi on se je smehljaj.

Pozdravljen, Bonaparte!" sem vzkliknil.

Očividno mu je bil ta pozdrav povšeči. Njegovo vedenje je bilo afektirano, neprestano je glumil samega sebe. Zdel se mi je "Hollywood" od nog do glave.

"Povzpeli si se torej do pisatelja, ki piše v angleščini!" je vzkliknil. "Zares izredno lepo za Hunkija. Nekega dne boš še mene popisal. Lepega dne se bo zgodilo, da bom moral biti snov za — kako že praviš temu — za biografijo."

Menil sem, da zbija šale ali pa da je prifrknjen.

Po sobi so bile razmetane knjige z napisi kakor "Morem — Hočem!" ali "Uspeti je laže kakor propasti," izvodi filmskih magazinov, "American Mercury", Haldeman-Juliusov "Monthly" in "Cosmopolitan".

Ostal sem pri njem še ostali del popoldneva in ves večer. Polagoma sem nezmotljivo sprevidel, da ni ne primumknjenec ne šalivec; prav gotovo ne bolj prifrknjen od dolge vrste ljudi v Hollywoodu. Ko sem spoznal, da misli resno, se mi je zdel še bolj zabaven. Moj smeh mu je bil vse prej ko neprijeten.

V Hollywoodu je mrgolelo našopirjenih, smešnih ljudi, vseh prevzetih in zagledanih v svoje lastni jaz. Štefanov nečimer je bil sicer v mnogih pogledih izrazito hollywoodski, vendar nenevaren, ker ga je blažil njegov humor. Tudi sem pričeval čutiti, da njegova sebična zaverovanost v samega sebe ni brez stvarne podlage.

Napravil je name vtis nedozorelega kaotičnega značaja, ki se na skrivnem zaveda svoje nedozorelosti in se na vse kripelje trudi, da bi jo zabrisal ali, bolje rečeno, preli v glumaštvo s svojim velikim smislom za humor in s priloženim nagnenjem do igranja. Domislil sem se norčij, ki jih je uganjal v salonu gospe Schmidtove, pri rokoborbi in kot počestni govornik v Brooklynu v letih 1914., 1915. in 1916. Zdaj je bil še dovršenejši igralec, še popolnejši glumač kakor kdajkoli prej. S pretiranimi kretanjami rok in s spakovanjem obraza je zabavno glumil ter ozivil sleherni besedo, ki jo je spregovoril. Govoril je dobro angleščino, toda če je prišel v zadrego za izraz ali besedo, si je pomagal s kretinjo ali pa se je zapacil z daj neprikrito smešno, zdaj norčavo resno in to posebno izražanje je bilo mnogo bolj živo od kakršnihkoli besed ali stavkov.

"Prišel sem v Hollywood, da bi postal filmski zvezdnik," je rekel.

Po nekih strani je bil to isti Štefan, ki sem ga poznal pred devetimi leti in ga poslej skoro pozabil. Bil je nemirnega, nevzgojenega in neurejenega duha, obremenjen poleg tega še z nekaterimi kvarnejšimi lastnostmi, prevladujočimi v ameriškem življenju. Ze spčetka me je zanimal zaradi svojih naporov, da bi se izmotal iz zmešnjave pomanjkljivosti, zmotnih mnenj, zmedenih pojmov in nedostatkosti, značilnih za ameriško življenje, in bi se kjerkoli, kakorkoli in kadarkoli prikopal do nečesa de-

jalnega. Takoj sem spoznal, da ga ima v oblasti velik pohlep, biti cenjen in priznan od milijonov ljudi in se proslaviti na svetu najrajši kot igralec. Temu pohlepu po slavi in priznanju je hotel zadostiti z drznim optimizmom, z zaupanjem v svojo srečo in z osebnimi zmoglostmi, o katerih je sicer vedel, da še niso prečiščene, a ki jim je brez dvoma sojeno, da ga končno povedejo k uspehu.

"Uspeh, to je tisto!" je vzklikal poln dramatičnosti, ko se je pred menoj sprehajal gor in dol po sobi.

II

Toda najprej je treba, da povzamem zgodbo njegovega življenja tam, kjer sem jo prekinil v enem prejšnjih poglavjih.

Štefan je bil v armadi med svojo vojno, šel je v Francijo in se vrnil nepoškodovan kot korporal. V Franciji je po malem igral ob dnevih, ko so delili plačo, ter si s srečo in "znatnostjo" (s čimer je nemara mislil goljufive metode) zaslužil več sto dolarjev na mesec.

Prišel je do trdnega prepričanja, da so ideje, ki v Ameriki povzročajo radikalnega uganjanja, le sredstva, ki naj vodijo do uspeha. Nekje mu je prišla v roke Menckanova knjiga o Nietzscheju in kot delna posledica tega čitanja se je spetelo v njem prepričanje, da je človek višje vrste.

Polastilo se ga je še drugo prepričanje, da je denar najvažnejša stvar v Ameriki — in zato povsod po svetu. Če hoče kaj pomeniti, moraš imeti "cvenk". Brez njega si zgolj ime brez pomena. Biti delavec ne pomeni ničesar.

Ko se je vrnil iz Francije, je še nadalje igral. Redoma je dobival in dajal na kupčke. Ko mu je potekel prvi vojaški rok, si je dal podaljšati službeno dobo z namero, da bi še dalje igral. Za veliko večino vojakov je imel le po njegovem ničejansko zaničevanje in se ni pomisljal skubiti jih, kar se je dalo. Saj jih ni drugega nego krdelo zabitežev in trap.

Ko se je seznanil z Nietzschejevimi in Menckinovimi spisi, mu je začela brniti po glavi še neka druga misel; lotilo se ga je prepričanje, da je nekak posnetek Napoleona. Podobenost je bila velika. Tudi drugi vojaki iz njegovega oddelka so mu to zagotavljali. Ogleddoval se je in se motril v zrcalih. Začel je misliti, da ni podoben Napoleonu le na zunaj, marveč, da je Napoleon tudi na znotraj. Zavedal se je velike stremiljivosti v sebi, biti nekdo in priti daleč v življenju. Začel je čitati knjige o Napoleonu in posvetilo se mu je, da ni napoleonovski le v velikih, splošnih zasnovah, temveč tudi po nekaterih drobnejših psiholoških posebnostih. Če je na primer Napoleon jahal na čelu svoje armade skozi osvojene kraje, je imel navado, da je šel okna v hišah občesti. On (Štefan) ima isto navado; vedno šteje okna v poslopjih, mimo katerih gre. Na vojnih pohodih je Napoleon potreboval le nekaj ur spanja na dan; in ko je leta 1916. vodil stavko v Brooklynu, je on (Štefan) po cele tedne komaj kdaj spal.

Po drugem vpisu v armado je Štefan ostal pri vojakih še leto dni; potem je zgodaj leta 1921. prosil za odpust in se z nekaj tisoč dolarji, ki jih je vse zaslužil pri igri, povrnil v Brooklynu.

Tam se je nekaj časa "razgledoval". Naletel je na znanke, ki jih je poznal iz svojih predsocialističnih dni — na Joe Rileyja in njegove prijatelje.

(Dalje prihodnjik.)

Zapiski političnega kaznjence v Italiji

Za Prosveto napisal Peter Zele

(Nadaljevanje.)

Ko smo se vrnili popoldne od četanja, smo opazili pri postelji številke 3845 mladega, zastavnega fanta, ki je nepremično gledal v jetnika, svojega očeta. Prihitej je takoj, ko je dobil obvestilo jetniške uprave, da je oče smrtno bolan. Zrl ga je z lepimi, črnimi in objokanimi očmi. Po obrazu so mu tekle solze. Kaplja za kapljo mu je lezla po licih, vsako toliko si je obrisal obličje z robcem.

— Ata, ali me nič več ne poznate? Ata, vaš Nino je tu, je tožil. Starec ga je gledal z brezizraznimi očmi, videti je bilo, da bi rad spregovoril.

Toda ustnice so bile popolnoma trde in jezik, debela klapa v ustih, je ostal negiben. Mladica je vnovič posilil jok in tudi napa je stiskalo srce, ko smo opazovali ta mučni prizor in starčev duševni napor, da bi zadnjič v življenju povedal sinu dobro besedo in se za vedno poslovil od njega.

Pristopil je paznik.

— Gospod, oprostite, ura je potekla. Obisk je pri kraju. Mučno za vas in za vašega očeta. Bolje je, da odidete. Proti večeru pa se vrnite. Upam, da

vam bo gospod ravnatelj dovolil še kakšne pol ure in mogoče se bo vaš oče takrat počutil boljše.

Mladenec se je sklonil k očetu in ga vroče poljubljaj. Objel ga je poslednjikrat, potem pa se je odtrgal od njega in se počasi pomikal proti izhodu, ozirajoč se na bolnika, dokler se niso za njim zaprla vrata. Tedaj je preletel negibno starčovo telo majhen stresljaj, oči so obstale uprte v vrata, kjer je odšel sin in njegova duša se je ločila od mrtve telesne snovi. Izdihnil je.

Bagonghi, propalica Bagonghi, ki ga vsi smatrajo bedakom, je pristopil k mrtvecu in mu zatisnil oči, rekoč:

— Ti si zaključil to bedno življenje. Srečen si! Tvojega trpljenja je konec. Potem se je obrnil k nam.

— Ko sem gledal ta dva reveža, očeta in sina, ki si nista mogla dopovedati, kar imata na arcu, sem se spomnil na pekel. Farji nas uče, da je pekel za hudobne in raj za dobre ljudi. Mislim, sem si, pogledj, Bagonghi, ozri se na ta brlog, oglej si pa predvsem ta dva reveža, ki sta toliko časa ločena in si niti v trenutku, ko se poslavljata za vselej, ne moreta razkriti svojih src in misli. Vidiš, to je pekel!

— Da, to je pekel, je pristavil Corri. Stari se ga je rešil — srečen on — mladega pa še čaka.

Prišli so bolničarji, preoblekli so mrtveca v njegovo lastno obleko, ga zavili v rjuho, ki so jo zvezali na dveh koncih in odnesli v mrtvašnico.

— Težak je dedec, je pripomnil bolničar Andrea.

— Saj ga boš samo še enkrat nesel. Jutri zvečer do izhoda, da ga oddamo pogrebecem, je odgovarjal drugi.

V sobi je ostal Forti. Razgrnil je po podu plahto in zbiral na njo jetnikovo opravo.

— Kje so njegove lastne stvari? je vprašal Vicenza.

— Pogledj, pa boš našel. Torba visi pod polico.

— Pa saj je skoraj prazna. Kaj ni imel drugega?

— Vse je tam, jaz mu nisem ničesar snedel.

Forti se je čudil, češ, tega ti ne verujem, pa ni raziskoval dalje. Zgnetel je stvari v odejo, prijel jo je za njene konce, si jo vrgel na rame in jo, nekaj godrnaje o tatovih, ki še mrtve oropajo, odnesel.

Med pogovorom Fortija z Vicenzom se mi je nekaj pojasnilo. Prejšnji večer, ko sem končal svoj lov na stenice in se vlekel, sem videl Vicenza, kako je vstal in se potihoma podal k mrtvoudnikovi torbi. Brskal je po njej in si vtikal nekaj po žepih in v nedrja — bila so menda jajca — pod pazduho pa si je zlagal perilo. Potem pa je vse skupaj odnesel na svoj pro-

stor. Okradel je umirajočega. Sinoči nisem mislil na to, ker sem že skoro dremal, šele drugi dan sem prav domel njegovo nočno početje. Studil se mi je ta grabež in sebičnež.

Ni še potekla dobra ura časa, kar so odnesli št. 345, ko so se bolničarji vrnili po Bernarda. Kakor je mirno in tiho ždel v svojem kotu, dokler je živel, tako je mirno in tiho izdihnil. Kar zmanjkalo ga je. Ugasnil je kakor lučica, ki ji primanjkuje olja in ga ji naposled zmanjka.

Tudi on se nahaja sedaj v podzemlju, v sobi, ki jo imenujejo mrtvašnica. Z njim je šteje 3845. Družbo jima delajo velike podgane, ki skačejo po njihovih revnih, izmučenih telesih in obličjih. Njima pa to ne povzroča nikake neprijetnosti. Nič več ne čutita, nič več ne trpita.

Tisti večer se je dogodilo še nekaj žalostnega. Komaj sta bila nameščena naša dva mrtveca v njihovi novi in zadnji celici, se je pojavil med vrati nadpaznik. Prinesel nam je pošto. Bilo je pismo zame, potem je dal eno Peregrinu in eno Giovaninju. Obenem je poklical Giovanettija, naj gre k poveljniku, kjer ga čaka obisk.

— Tako pozno, pa da so me prišli obiskovat, se je čudil Giovanetti in odhajal za nadpaznikom.

Peregrino je čital pismo. Obraz se mu je širil v zadovoljstvu, oči so zadobivale čudnolep, vesel sijaj. Ves se je raznežil.

— Kaj so vam pisali dobrega? ga je povprašal Scibetta.

— Oh, ta moja nečakinja, kako je dobra! Krasna punčka! Bimba mia cara! Veste, prosila je kralja, da bi me pomilostil, saj sem že štirideset let v zaporu. Pa še ne more mirovati! Obrača se na tega in na onega, do samih visokih gospodov, in piše, da gre stvar dobro. V štirih mesecih da bom že doma. Seveda ona zna, učena je.

Scibetta je poslušal, skoraj mu je malo zavidal. Tudi njegov brat se je trudil, da bi ga spravil iz pekla. Spisal in poslal je že tri prošnje, pa ni nič dosegel, čeprav teče njemu že štirinajdeseto leto v ječi. Zato ni verjel, da bi bil drugi bolj srečni.

Peregrino pa je bil zaverovan v dobro nado in upanje. Obličje mu je še vedno žarelo, v hipu se je pomladil. Morda bi še govoril in hvalil svojo ljubo, dobro nečakinjo, pa ga je premotil krčevit jok, ki smo ga zaslišali iz hodnika. Jok je vedno silneje silil v našo sobo. Postali smo pozorni in ugibali, kaj se je neki dogodilo in kdo joče. Vrata so se odprla in vstopil je z omahujočimi koraki Giovanetti. Paznik ga je podpiral in ga tolažil:

— Kaj hočete, vsem nam je usojeno. Danes meni, jutri tebi! Potolažite se, počasi bodele pozabili tudi to nesrečo.

— Nikdar ne bom pozabil, nikdar! Oh, uboga moja žena, moja žena! Kaj bom počel brez tebe?

Obkolili smo ga in razumeli, vendar je nekdo vprašal, kaj se je zgodilo. Z jokajočim glasom nam je Giovanetti razlagal, da ga je obiskal sin in mu javil ženinino smrt. Kar naenkrat ga je stisnilo, pljučnica jo je zadavila. In sedaj je revež sam. Otroci so se razkropili po svetu. Kočica, tam v Abrucih, kjer je mislil, da bodeta z ženo preživela svoje stare dni, sameva prazna.

— Kaj bo, kaj bo z menoj? Nikogar nimam več na svetu. Zapuščen sem kakor osamelo drevo v puščavi, ki se upira zgoremu solcu in hrepeni po blagodejnim dežju in rosi, dokler ga vročina ne umori. O joj meni, joj!

Tolažili smo ga, kakor smo pač mogli in znali, on pa je le ihtel in plakal. Še potem, ko je v sobi zavladala tišina, se je od hipa do hipa začel njegov pritažen plač in stok.

Kaj smo mi ljudje, kdo smo? Življenje nas preizkuša z vsakovrstnimi dogodki, katerih ne moremo mi sami ne povzročiti, ne preprečiti. Radi se otrok in mi se veselimo njegovega rojstva. Prihajajo nam, priraste nam k arcu, da bi bili pripravljene žrtvovati vse zanj, pa pride bolezen in smrt nam ga ugrabi. Kdo bi popisal žalost njegovih starišev?

Imamo prijatelja, ženo, brata, živimo z drago osebo, kar naenkrat nam smrt uniči to skupno življenje in žalost se naseli v naših srcih.

Ali žalost ni trajna. Za njo pride pozabljenje. Spomin na umrle obledi in počasi izginja duša, iz naših src. Le tupatam se hipno povrne, komaj zaprta rana zaskeli, pa le trenutno. Življenje in njegov nemirni tok nam ne dopuščata, da bi vedno in trajno žalovali. In prav je, da je tako. Pozabljenje je velika dobrota za človeštvo.

Mnogokrat in v marsičem bi pa bilo vseeno boljše, da ne bi ljudje pozabili nikdar izvestnih dogodkov posebno tistih, ki so onesrečili sodobno človeštvo in rodove, ki bodo še prišli za nami.

VIII. Dosmrtniki.

Ce vprašam kakšnega dosmrtnika, koliko je kaznovan, mi navadno odgovori: tri sardinske dneve, kar znači danes, jutri, vedno. Ali pa: "lesena ura mi teče". V odgovoru je precej tragične filozofije. Dosmrtnik je prepričan samo o eni gotovosti, namreč, da bo umrl v ječi, četudi mu brli v duši še vedno mala lučka negotovega upanja na pomilostitve. Kazenski zakon sicer vsebuje člen, ki določa, da dosmrtnik lahko vloži prošnjo za pomilostitve, ko je prestal dvajset let kazni in se je vedno dobro vedel. Toda sluščaji pomilostitve so tako redki kakor bele vrane. Primeri se včasih, da izpustijo jetnika, ki je prestal trideset, štirideset ali celo več let ječe, pa to so izjeme. Prav gotovo je tak "srečnež" počel vsakovrstne podlosti v škodo svojih tovarišev in se s tem početjem priljubil kaznilniškemu vodstvu. Moral pa je tudi hliniti versko gorečnost in bogomolstvo, da ga je tudi jetniški kaplan priporočil.

Dosmrtniki se vdajo v nesrečno usodo zelo neradi, kar je razumljivo. Seveda si skušajo pomagati, kakor pač morejo. V pričetku kazni misli marsikateri, kako bi si "pripravi svobodo", to se pravi, da bi ubežal iz rok pravice, toda malokateremu se posreči. Igra je nevarna in konča navadno slabo.

Iz samotnih temnic v Santo Stefano ali v Portolongone je nemogoče pobegniti in tam mora dosmrtnik preživeti od sedem do enajst let, kakor mu pač odloči obsodba. Dva načina sta torej mogoča. Beg med prevozom iz preiskovalnega zapora ali pa iz bolnišnice.

V prvem slučaju si arestant preskrbi ključek do zapestnic in med potjo si jih s pomočjo zob odklene. Z zobmi odvije vijak, da zapestnice popustijo, nakar si jih zrahlja in čaka, da se vlak prične ustavljati na postaji, kjer bi moral izstopiti. Preden povežejo karabinerji arestante na skupno verigo, skoči naš človek iz vlaka, odvrže zapestnice in beži, kolikor more. Tu pa tam se primeri, da srečno odnese pete in se potepa, dokler ga zopet ne ujamejo, navadno pa ga takoj ulove ali pa obstrele. Potem je njegova usoda toliko trša. Nadzirajo ga strožje in

prenašati mora vsaktera tebe in duševna mučenja.

Drugi način je še težji. Jetnik mora hliniti dolgo vrsto največjo vdanost in pokornost ter si ob ugodni priliki "prebeti" dobro bolezen. Zbog tega toliko sistem, kolikor uprta in oskrbnik, ali zboleti tako, je operacija nujno potrebna, že nekoliko bolj nerodna, vendar. Kaznenec mora razpogati z neko vsoto, da si lahko bavi od bolničarjev sredstev potrebna za "ustvarjanje" bolezni in ugodnega razpoloženja v zdravniškovi okoliščini.

Mnogovrstne so bolezni, prihajajo po postev. Vnetje mrežnice ali vodnega mehurja, videzno vnetje pokostne maza, želodčne bolezni itd. Ko jetnik napiše sprisecvalno in vada od vodstva nujen prevotnika v najbližjo bolnišnico, tedaj odleže jetniku. Nje trud in stroški niso bili zanj. Sedaj je treba še obvestiti nanje prijatelje, da mu olajšajo beg iz bolnišnice in iznajti čim, kako prevariti paznike karabinerje in jim odnesti te.

Ce se mu vse posreči, je svoboden, ali ni še prost vsa skrb. Skrivati se mora, da ne najde prilike za tihotapljal državne meje. Tu pa načrt akoro vselej ponesreči ubežnik se napol ubit v spremstvu "angeljev varuh" v zapore. Sodijo ga radi ubiti in ga pošljejo v temnice Sv. fana. Njegovo življenje je eno. Napol ga ubijejo, k ulove, kar manjka pa dovri motna celica in birici, ki je z ziražo.

(Dalje prihodnjik.)

SMEŠNICE

Hči po materi

Zena: Čas je že, da se s hči omoži.

Mož: Počakati morava vendar pride kdo, ki ji bo všeč. Zena: Kako to? Mar sem tako dolgo čakala?

Na cesti

— Ali poznaš tega gospoda? — Seveda, to je najbogatejši mož v našem mestu.

— Zares? Jaz sem ga pa videl, ko ni imel na sebi niti enice.

— Kje si ga pa videl? — V kopališču.

V JUGOSLAVIJI

Preko Havre
Na Hitrem Ekspresnem Paroboku

PARIS

MARCA 17.—APRILA 1.
APRILA 28.

ILE DE FRANCE

MARCA 24.—APRILA 14.
CHAMPLAIN

MARCA 3.—APRILA 3.
Znižane cene v vse kraje v Jugoslaviji

Za pojasnila in potne liste vprašajte
pooblaščenega agenta

French Line

306 N. Michigan Ave., Chicago,
123 S. Third St., Minneapolis, Minn.

Ali ste naročili na dnevi
"Prosveta"? Podpirajte svoj list

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časopise, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugo

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO
S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA
V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
Cene smerne, unijako delo prve vrste

Prošite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue
Telefon Rockwell 4994
Chicago, Ill.

Tam se dolo na dalje tudi vse ostane pojasnila